

İzmir kentinde inşaat işçiliği : İşçilerin kentleşme sürecindeki konumlarıyla ilgili gözlemler

ERKAN ŞEN

GİRİŞ

Türkiye hızlı kentleşme sürecini devam ettiren bir ülke olma özelliğini korumaktadır. Kentleşme olayının ülkemizde nasıl bir gelişim özelliği gösterdiğini vurgulayan(1), kentsel nüfus ve kent yerleşmelerinin sayısal artışı üzerinde duran(2), nihayet kentleşmenin yarattığı sorunları dile getiren(3) çok sayıda çalışmanın varlığı bilinmektedir. Burada, farklı disiplinlerce çeşitli boyutlarda ele alınmış olan bu konular üzerinde durulmayacak, ancak, konu açısından gerekli bazı yaklaşımlara yer verilmekle yetinilecektir.

Bilindiği gibi Türkiye'de hızlı kentleşmenin ortaya çıkardığı en büyük sorunlardan birisini konut açığı sorunu oluşturmaktadır. Veriler, şu anda dört milyon civarında olan kentsel konut varlığımızın, yirmi yıllık bir zaman süreci sonunda daha sekiz milyon kentsel konuta ihtiyaç duyulacağını göstermektedir(4). Özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi nüfusu milyon sınırını çoktan aşmış kentlerimizde ve sayısı az olmayan çoğu hızlı kentleşen yerleşmelerde, kent imar planları uygulamalarına ve yasal önlemlere rağmen süren gecekondulaşma olgusu(5), devletin bugüne kadar çözümleyemediği konut açığı sorununa karşı, kente göç edenler tarafından bulunmuş bireysel bir çözüm yolu olarak görülebilir(6). Gerçekten devlet, kısır boyutlarda kalan konut üretimi ve politikasından, özel girişimci de spekülatif yüksek kazanç temini yaklaşımından pek sapmamıştır(7).

Görüntü hangi olumlu ve olumsuz boyutlarda olursa olsun, inşaat sektörünün, yalnızca konut gereksinimini karşılayan bir işlev olarak değil, fakat ayı zamanda kentleşme olgusunda da önemli bir rol oynadığını kabul etmek gerekir. Nitekim, Türkiye'de konut sektörünün sanayi kadar önemli bir sektör olma özelliği, sektörler arasındaki bağımlılık rolünden dolayıdır(8). Ayrıca, tüm gelişmiş ülkelerde inşaat sektörü, ekonomik gelişmenin en büyük göstergesi olarak kabul edilmektedir.

Türkiye'de büyük kentlerin en önemli sorunlarından birisi olma niteliğini koruyan konut açığı sorunu, inşaat sektörünün bir bakıma devamlı olarak işlerliğini sürdürmesi gibi bir sonucu da yaratmıştır(9). Bu sektörün sunduğu istihdam olanaklarının, yalnız kentsel çevrede değil, fakat aynı zamanda kırsal yörede de işgücünü harekete geçirdiği bilinmektedir(10). Büyük kentlerin yakın ve uzak çevreden devamlı veya geçici olarak inşaat sektörüne çektiği bu işgücünün, diğer bazı iş kollarında da olduğu gibi, kentleşme olayına önemli bir katkı ve gelecekte de kente kesin göçe hazırlanan bir nüfus potansiyeli oluşturduğu görülür.

Amaç - Kapsam

Bu çalışma, inşaat sektörünü, kentleşmedeki payı açısından ele alan bir nitelik taşımamaktadır. İzmir kentinde, geçimini inşaat işçilikleriyle kazanan işçilerin sosyo-ekonomik yapıları ve kentleşme sürecindeki konumlarını ortaya koymayı amaçlayan ve alan çalışması 1134 denek üzerinde 1985 yılı Mart ve Nisan ayları içinde tamamlanan(11) geniş kapsamlı bir araştırmanın çok kısıtlı bir veri grubu bu çalışmada değerlendirilmiştir. Üzerinde durulan konular üç ana grupta toplanmıştır. Bunlar sırasıyla:

- I— İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan toplam 1134 denek, doğdukları illere göre kır-kent kökenleri, kentleşme sürecindeki konumları ilk işlenen konu başlığıdır. Burada, deneklerin doğdukları, devamlı yaşadıkları ve kente kesin göçü gerçekleştirmiş olanların doğdukları illere göre alansal dağılımlarında saptanan bazı özellikler aktarılmıştır.
- II— Kente kesin göç etmiş, ancak göç öncesi inşaat işçiliğine mevsimlik iş gücü olarak katılmış deneklerin, kente geliş sıklıklarıyla, kır-kent kökenleri, kesin göç yılları ve bazı sosyal yapı özellikleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.
- III— Üçüncü ana veri grubunda, henüz kente kesin göçmemiş olan deneklerin göç eğilimleri, kır-kent kökenleri ve bazı sosyal ve demografik özellikleri değerlendirilmiştir.

Ancak, yukarıda belirtilen konulara geçmezden önce, çok kısa da olsa, göç, kentleşme ve kentlileşme gibi kavramlarla ilgili olarak ortaya atılan bazı görüş, yaklaşım ve modeller üzerinde durulmuş

Büyük kentlere yönelik kesin göçlerin tümüyle bir atılımda(12), başka bir deyişle birden bire gerçekleşen(13) bir olgu olmadığı anlaşılmaktadır. Sözü edilen üç kavramla ilgili olarak ileri sürülen kuram ve modeller, değişik disiplinlerdeki uzmanların, farklı çevre koşulları içersinde kendi görüşlerini savunur biçimdeki yaklaşımları nedeniyle (14), doğal olarak tek bir çerçeve içerisine sığdırılamamıştır (15). Kuşkusuz bunda, sözü edilen çevrenin ve özellikle coğrafi çevrenin karmaşık yapısı ve koşulları belirleyicidir. Öte taraftan, olayı çözümlenmede nüfus kayıt sistemlerinin yetersizliği ve gecikmelerle sunulması (16) ve bu konuda yapılmış bölgesel çalışmaların azlığını da dikkate almak gerekmektedir(17).

Ülkemizde yürütülen bazı alan çalışmalarında göç, kentleşme ve kentlileşme ile ilgili birtakım modellerin sınındığı görülür(18). Görüş olarak sonuçta çoğu noktalarda birleştiklerini söyleyebileceğimiz bu modellerden birine göre (19), kentleşme, devinimsel bir yerleşme süreci olarak, bir birinden tümüyle farklı özellikleri olan ve kendi içinde de çeşitli evreler izleyen iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar:

- a— Nüfusun, kaynağından, kente yerleşme dönemine kadar geçirdiği kentleşme öncesi veya önkentleşme aşaması,
- b— Kente yerleştikten sonra çeşitli yerleşme evrelerinden geçerek tamamladığı kentlileşme aşamasıdır.

Bir diğer model önerisi (20), kırsal insanın kente göç etmesi ve kentlileşme olayını, bireyin sosyal ve ekonomik mekanındaki değişimler açısından, beş aşamalı bir süreç olarak görmektedir. Sözü edilen beş aşamalı süreç şu şekilde özetlenebilir:

- a— Kente ilk gidiş,
- b— Kente gidiş-dönüş dönemi,
- c— Kente temelli yerleşme,
- d— Göçten sonraki yıllar,
- e— İkinci kuşak ve sonrakilere.

Araştırma konusunun açıklık kazanması amacıyla değinilen bu genel yaklaşımlardan sonra, şimdi, daha önce değinilen ana başlıklar doğrultusunda asıl konuya geçelim.

I— İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan deneklerin doğdukları illere göre kır-kent kökenleri ve kentleşme sürecindeki konumları

Anket sonuçlarına göre, geçimini İzmir kentinde inşaat işçilikleriyle sağlayan 1134 denekten %6.4'ü (73) İzmir kent doğumlu, %55.0'i (623) kente kesin göç etmiş ve %38.6'sı da (438) İzmir kentliyle ilişkilerini mevsimlik inşaat işçisi olarak sürdürmektedir. İzmir kentinde doğan işçiler, kesin göçenlerle birlikte hesaplanırsa, İzmir'de kentleşme sürecine ulaşanların oranı, toplam denek içerisinde %61.4 (696) değerine ulaşır.

Yukarıda belirtilen iki ana gruptakiler, doğum yerleri, kır-kent (21) kökenleri açısından ele alınırsa, kentleşmedeki pay dağılımının daha başka boyutlara ulaştığı görülür. Nitekim veriler, İzmir kentine kesin göçen ve göçmeyen deneklerin hemen hemen yarıya yakın bölümlerinin doğdukları yerleşimin kökenlerine göre zaten kentleşme sürecine ulaşmış olduklarını yansıtmaktadır. Böylece, İzmir kentine kesin göçen deneklerin %49.6'sı (345) ve İzmir kenti dışında yaşayan, yani henüz İzmir'e kesin göç etmemiş olanların %41.3'ü (181) kent kökenlidir. Başka bir anlatımla, toplam denegin %77.3'ü (877) İzmir kentinde veya başka bir kentte kentleşmişken, %22.7'si (257) halen kırsal kökenli olma özelliklerini korumaktadırlar (ÇİZELGE : 1).

Çizelge : 1 İzmir kentinde inşaat işlerinde çalışan deneklerin göç durumlarına göre kökenleri

KÖKEN	Kente Kesin Göçmüş Denekler	Kente Göçmemiş Denekler	TOPLAM
Kır	345	257	602
sütun %	49.6	58.7	53.1
satır %	57.3	42.7	100.0
Kent	351*	181	532
sütun %	50.4	41.3	48.9
satır %	68.0	34.0	100.0
TOPLAM	696	438	1134
satır %	61.4	38.6	100.0

* : İzmir kent doğumlu 73 denek bu sayıya katılmıştır.

Kuşkusuz büyük kentlere kesin göçmüş ve/veya henüz mevsimlik işler nedeniyle gel-git hareketlerini sürdüren nüfusun doğdukları yerin kır-kent oluşuna göre gösterdiği oransal farkların boyutları ve

bunun nedenleri çok yönlüdür. Ancak çok genel bir yaklaşımla oransal farkların boyutlarını ve bunun nedenlerini hazırlayan koşulların, birinci derecede kaynaktaki yaşam seviyesinde ve belki de buna eş değerde bireyin göç eylemi konusunda vereceği kararın biçimlenmesinde rolü olan sosyal yapısının, değer yargıları ve deneyimlerinin payında aramak gerekecektir.

Böylece, toplumsal ve ekonomik değişkenler bileşkesinde birey, kır veya kentten kesin veya geçici kopan, hedeflediği kır veya kent yerleşmesine doğrudan veya ara konaklamalar yaparak göçen (22) ve bütün bu eylemleri çok karışık bir düzen içersinde ama şaşılacak derecede bilinçli gerçekleştiren bir konumdadır. Nitekim, aynı coğrafi çevre içinde yer alanların tümünün göç eyleminde, kentleşme ve hatta kentleşme sürecinde aynı tavır ve değer yargılarına sahip olmadıkları görülür. İşte bu noktada kişinin karar verme, fırsatları değerlendirme açısından gösterdiği başarı veya başarısızlığın, toplum içersindeki sosyal ve ekonomik yapı ve konumlarıyla çok yakından ilgili olduğu görülmektedir (23). Ancak çeşitli göç eylemlerinde salt bireysel kararların ve bireyin sosyal ve ekonomik yapısının belirleyici olmadığı bilinir. Kır veya kentin, özellikle büyük kentlerin sunduğu iş olanaklarının türü, kesin veya mevsimlik göçlerde yer alacak kişilerin yaş, cinsiyet ve kökenlerini, yapılan işin zaman ve süresini belirleyici olduğunu da unutmamak gerekir (24). Nitekim, yıllardır Çamaltı Tuzlası'nda tuz işçisi olarak çalışmak üzere mevsimlik göçü gerçekleştiren işçilerin tümü erkek, büyük çoğunluğu kır kökenli ve zaman süreci içersinde de çok düşük oranda kesin göçe katılma eğilimi göstermelerine karşılık (25), yine İzmir'de narenciye ambalaj işlerinde mevsimlik olarak istihdam edilen işçilerin hemen tümünün kent kökenli ve kadınlardan oluştuğu ve ilk örneğe göre yıl içinde farklı bir çalışma zamanına sahip oldukları gözlenebilmektedir (26). Ülkemizde bu konudaki örnekler gerçekten şaşılacak ölçüde çoğaltılabilir.

A— Derneklerin doğdukları illere göre alansal dağılımları

İzmir kentinde devamlı veya geçici statüyle inşaat işlerinde çalışan toplam 1134 denneğin %4.1'i (47), doğum yeri yurtdışı olanlardır (27). Bulgaristan (22 kişi), Yugoslayya (17 kişi), Yunanistan (7 kişi) ve Federal Almanya (1 kişi) doğumlu olan bu denekler kapsam dışı bırakılırsa, geri kalan %95.9'luk (1087) bölümün doğdukları il sayısının 60 olduğu görülür. Böylece, İzmir kentinde inşaat işçiliğinde temsil edilmeyen yalnızca 7 ilin (Edirne, Tekirdağ, Kocaeli, Bolu, Bilecik, Antalya, İçel) bulunması, en azından doğdukları iller itibariyle olaya bakılacak olursa, gerçekten bu iş koluna katılımın ne kadar yaygın olduğu sonucu ortaya çıkar.

Deneklerin doğdukları iller itibariyle alansal dağılımını yansıtan veriler (ŞEKİL : 1), dağılımda bariz bir denge özelliğinin olmadığını ortaya koyar. Batıda, toplam 1087 denek içersinde payları %14.4'e (157) ulaşan İzmir ve Afyonkarahisar illeri, bir bütünlük göstermeyen iki ayrı yoğunlaşma merkezi durumundadırlar. İzmir, %10.3'lük (113) payla iller arasında ilk sırada yer almaktadır. Bu durumuyla İzmir ili, varış noktasının yakın konum avantajını en açık biçimde yansıtmaktadır.

Doğuya gidildikçe, deneklerin doğdukları illere göre yoğun biçimde temsil edilmeleri olayı, Çorum iliyle başlar. Ancak, birbirinden kopuk üç ayrı alanda gerçekleşen bu yoğunlaşmalarda yeri olan 5 ilin, toplam 1087 denek içersindeki payı %33.6'ya (365) ulaşır. Bu iller arasında Erzurum %8.6 (94), Ağrı %7.8 (85), Sivas %6.1 (66), Kars %5.5 (60) ve Çorum tüm denekler arasında %5.5 (60) paya sahiptir. Biraz önce sözü edilen İzmir ilinin en azından yakın konum açısından oluşturduğu avantajın, doğuda bu iller için söz konusu olmadığı açıktır. Çorum ve özellikle daha doğuda yer alan Sivas, Erzurum, Kars ve Ağrı'dan oluşan bu 5 ilin hangi nedenlere bağlı olarak yüksek oranda kesin veya mevsimlik göçe katkı oluşturdıklarının yanıtı, bu çalışmanın boyutları içersinde verilemez (28). Ancak olayın, özellikle kır ve kentteki çok yönlü yapısal değişimlerin boyutlarına bağlı olarak gerçekleştiğini kabul etmek gerekir. Nitekim, sözü edilen 5 ilden çoğu, coğrafi konumları gereği pek avantajlı özellikler göstermezler (29). Gereçten, Erzurum ve Çorum illeriyle ilgili bir kısım araştırmanın, bu illerin öteden beri dışarıya göç verdiklerini (30) ve aynı zamanda mevsimlik iş gücü göçlerine yüksek katılım gösterdiklerini vurgulamaktadır (31).

Üzerinde kısaca durulacak bir konu da, il düzeyinde gözlenen bu yoğunlaşmaların, daha küçük idari birimler ölçeğinde nasıl bir görünüm kazandığıdır. Veriler, yüksek katılım paylarıyla temsil edilen illerin, ilçe ve köy gibi daha küçük idari ünite birimlerinde de çok belirgin kümeleşmelerin, başka bir deyişle, ortak çıkış noktalarının olduğunu kanıtlar mahiyettedir. Bu konuda birkaç örnekle yetinelim. Toplam 1087 denek içersinde 94 Erzurum il doğumlu denek, doğdukları ilçeler itibariyle 14 ilçeye bağlıdırlar. Ancak bunlardan yalnızca dördü (Merkez İlçe, Aşkale, Hınıs, Şenkaya) Erzurum doğumlu deneklerin %60.6'sını (57) vermiştir. Toplam yedi ilçeye bağlı olan Ağrı il doğumlu deneklerin %76.5'i (65) üç ilçeye (Doğubeyazıt, Diyadin, Taşlıçay) bağlıdırlar. Nihayet bir başka örnekte de, Afyon il doğumlu olanların yedi ilçeye bağlı olduklarını ve bunlar içersinde yalnızca bir ilçenin (Sinanpaşa) toplam Afyon doğumlu deneklerin %43.2'sini (19) verdiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 1 : İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan deneklerin doğdukları illere göre dağılımları — 1985 (Yurtdışı doğumlar kapsam dışı)

Bu olgu, İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan deneklerin doğum yerleri itibariyle düşünülür ve birtakım yoğun çıkış noktalarının varlığı açısından değerlendirilirse, olayın en azında iki ayrı nedene bağlı olarak tesadüfler dışında gerçekleştiği savunulabilir. Bunlardan ilki, çıkış noktalarındaki ekonomik koşulların muhtemel olumsuzluklarıyla ilgilidir. Nihayet, ister kente kesin göçmüş olsun, isterse mevsimlik iş göçleri boyutunda çalışmaya gidilsin, her iki durumda da kentsel çevrede sosyal ve ekonomik dayanışma ortamının oluşturulmasındaki zorunluluklar, bu tür odaklaşmaların çıkış ve varış alanlarında oluşması için çok önemli bir diğer nedendir (32). Bu konuya, ilerde başka bir dağıntıyla tekrar dönülecektir.

B— Deneklerin devamlı yaşadıkları illere göre dağılımları

Kırsal veya kentsel çevrenin sunduğu yaşam koşullarının seviyesi, kır-kent ve büyük kent arasındaki ulaşım ve etkileşimin boyutları ve nihayet bireylerin daha iyi yaşam koşullarına kavuşma istemini eyleme dönüştürebilecek sosyal yapısı ve konumu, göçlerin çeşitlenmesinde belli başlı değişkenler olmaktadır. Daha önce değinilen noktalar, en azından bir konuya açıklık getirmektedir. Bu da, kır veya kent insanının içerisinde bulunduğu ekonomik sıkıntılarını, büyük kentlerde çeşitli iş kollarında mevsimlik işçilerde çalışarak ek bir kazançla hafifletmesi veya gidermesi durumunda, mutlaka kesin göçe başvurması gerekmediğidir. Başka bir anlatımla, kır veya küçük kent insanı, mevsimlik göçlerle mevcut kazancına birtakım ilaveleri sağlayabilmişse, kesin göçü göze alması, en azından bir süre için söz konusu olmayabiliyor (33).

Nitekim, araştırma bulgularına göre 1134 işçisinden, İzmir kentinde doğan 73 denek kapsam dışı bırakılırsa, %55.0'i (623), kente kesin göçü gerçekleştirmişlerken, geri kalan 438 denek (%38.6'sı) kesin göç eylemine katılmaksızın yıllardır İzmir'e mevsimlik inşaat işçisi olarak gelmektedir (ÇİZELGE : 1).

Deneklerin devamlı yaşadıkları illere göre alansal dağılımını ortaya koyan veriler (ŞEKİL : 2), inşaat sektöründe bir çekim alanı olarak beliren İzmir kentinin içerisinde olması nedeniyle İzmir ilinin en fazla yoğunluk kazanmış olduğunu yansıtmaktadır. Böylece İzmir ili 702 denekle toplam değerinde %62.0 gibi büyük bir pay oluşturmaktadır. Bu değer, İzmir iline kesin göçmüş olanların tümünü ifade etmektedir. Buna karşılık diğer iller, bütünüyle İzmir iline göçmemiş, ancak mevsimlik inşaat işleri nedeniyle geçici olarak doğdukları ili terkedenlerin dağılımını vermektedir. Anlaşıldığı

Şekil 2 : İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan deneklerin devamlı yaşadıkları illere göre dağılımları — 1985.

kadarıyla, devamlı yaşadıkları illere göre deneklerin dağılımında İzmir ilinden sonra yoğunluk yine Doğu Anadolu illerindedir. Mevsimlik göç ilişkisiyle İzmir iline geçici olarak gelen bu 438 denek içersinde Ağrı ili %13.7 (60), Sivas ili %9.1 (40), Kars ili %7.3 (32) ve Erzurum ili de %6.6 (29) ile ilk sıralarda yer alırlar. Sözü edilen illerin toplam değeri ise %36.8 (161) gibi bir orana ulaşmaktadır. Daha sonra kısaca değinileceği gibi, bu illerin büyük bir çoğunluğu ve daha başkaca bazı illerin yüksek oranlarda kesin veya geçici göçlere katıldıkları anlaşılmaktadır.

Nihayet, deneklerin devamlı yaşadıkları illere göre dağılımlarında gözlenen bir diğer olgu da, inşaat işçiliklerine katılım açısından hiç temsil edilmeyen 7 il'e 12 ilin daha (Adana, Adıyaman, Burdur, Bursa, Çanakkale, Denizli, Gaziantep, Hatay, Kastamonu, Nevşehir, Kırklareli, Zonguldak) katılmış olmasıdır. Bu özellik, sözü edilen 12 ilde doğan 32 denegın, araştırma evresinde İzmir iline tümüyle kesin göçmüş oldukları anlamına gelmektedir.

C— İzmir kentine kesin göçmüş deneklerin doğdukları illere göre dağılımları

İzmir kentine kesin göçü gerçekleştirmiş inşaat işçilerinin toplam 1134 denek içersinde %55.0 (623)'lük bir pay oluşturduklarına daha önce değinilmişti. Deneklerin doğdukları ve devamlı yaşadıkları illere göre alansal dağılımında Doğu Anadolu illerine düşen yüksek katılım payının, İzmir kentine kesin göçen denekler açısından da geçerli olduğu görülür (ŞEKİL : 3).

Toplam 59 ilde doğan ve yurt dışından gelenlerle birlikte 623'e ulaşan İzmir kentine kesin göçen denek sayısı içersinde Erzurum ili doğumlular %10.4 (65)'le ilk sırayı almaktadır. İkinci sırada 47 denekle %7.5 oranına ulaşan yurtdışı doğumlular gelmektedir. Çorum ili doğumlular %5.4 (34) ve Kars ili doğumlular da %4.5 (28)'le üçüncü ve dördüncü olarak sıralamada yerlerini alırlar.

İzmir ilinde doğan ve İzmir kentine göçen deneklerin toplam içindeki payı %5.4 (34) gibi düşük bir değerde kalır. Aynı düşük değerlerin, İzmir iline komşu ve yakın konumdaki illerde doğmuş ve İzmir kentine göçmüş denekler için de geçerli olduğu dikkati çekmektedir. Örneğin, İzmir iline sınır komşusu olan Manisa ilinde doğmuş ve İzmir kentine kesin göçmüş deneklerin toplam içindeki payı %2.4 (15) kadardır. Aynı şekilde oransal sıralamaya göre Balıkesir %1.3 (8), Çanakkale %1.0 (6), Aydın %0.8 (5), Uşak ve Denizli aynı oranlarda olmak üzere %0.6 (4) ve nihayet Muğla ili %0.3 (2) oranında kesin göçe katılım göstermektedir.

Şekil 3 : İzmir kentine kesin göçmüş inşaat işçilerinin doğdukları illere göre dağılımları — 1985

Adı geçen 7 ilin oluşturduğu %7.1 (44) gibi, İzmir kentine yakın konumuna göre gerçekten çok düşük seviyede kalan katılım payının oluşmasına neden olan faktörler konusunda, bu aşamada ancak bazı varsayımlar öne sürülebilir. Bu konuda akla gelen ilk olasılık, düşük katılımlı olan bu il doğumluların, daha başkaca meslek dallarında çalışma ortamı bulabilmiş olmalarıdır. Fakat aynı zamanda Anadolu'nun batı bölümünden İzmir kentine göçen bu az sayıdaki denegin, göç öncesi yaşam çevrelerinde daha çok inşaat sektörü dışındaki konularda ve özellikle tarım alanında deneyim kazandıkları ve bu son sektörde daha fazla iş bulabildikleri veya kendilerini göçe zorlayacak yaşam koşullarına sahip olmadıkları, aksine iş-güç sahibi oldukları düşünülebilir. Ancak sezilen, geçime esas olumsuzlukların en azından Doğu Anadolu illerindekilerden çok daha düşük seviyede olması doğrutusundadır. Özellikle Doğu Anadolu illerinde doğan deneklerin eskiden yaşadıkları ortamda tarımsal faaliyetlerin geçimlik sınırına bile ulaşamayacak seviyelerde kalmış olması, bura doğumluların tarım sektöründen başka bir çalışma alanında deneyim kazanmalarını veya tarım işçisi olarak başka alanlarda çalışmalarını zorunlu kılmaktadır. Nitekim, deneklerin doğdukları iller ve inşaatla yaptıkları işler açısından ortaya çıkan bağıntılar, bazı illerin hatta ilçelerin, birtakım iş kollarında daha çok ihtisashaşmış iş gücü verdikleri sonucunu da yansıtmaktadır (34).

Böylece, zor geçim koşulları içinde yaşamını sürdürmenin yollarını arayan, Doğu'nun özellikle sosyal ve ekonomik açıdan alt tabakalarında yer almış kır kökenli insanları için, pek beceri istemeyen işlerde çalışmak üzere geçici veya sürekli göç etmekten başka çare kalmamaktadır. Bölgenin sunduğu kısıtlı olanaklar ise, bölge dışında, olanakların görece olarak daha fazla bulunduğu veya bulunma şansının olduğu alanlara yönelik göçlerin yoğunluk kazanmasının yıllardır temel nedeni olmuştur.

Buraya kadar, araştırma kapsamına giren 1134 inşaat işçisi denegin kentleşme sürecindeki konumları kır-kent kökenlerine göre ortaya konulmağa ve sözü edilen olgunun hangi boyutlarda farklılaşmalar gösterdikleri belirtilmeye çalışıldı. Nihayet, olaya daha geniş bir açıdan bakmak amacıyla da deneklerin doğdukları, devamlı yaşadıkları illerle, İzmir kentine kesin göçü gerekleştirenlerin doğdukları illere göre alansal dağılımları ana çizgileriyle ortaya konuldu. Ancak burada, kesin ve mevsimlik göç olgularını varkılan, kaynağa ve varış noktasına ait tüm özelliklerin ortaya konulmasının, bu çalışmanın amaçları dışında olduğunu bir kez daha belirtelim.

Şimdi de, ilk olarak, İzmir'de kesin göç öncesi inşaat işlerine mevsimlik iş gücü olarak katılmış olan deneklerin, kente geliş sıklıkları, kır-kent kökenleri, kesin göç yılları ile bazı sosyal yapı özellikleri arasındaki ilişkileri, mevsimlik iş göçlerinin, kentleşme sürecini hangi boyutlarda etkilediği açısından ele alalım. Daha sonra da, henüz İzmir kentine kesin göçmemiş olan denekleri, «gelecekteki göç eğilimleri» bağımsız değişkeniyle, köken, medeni durum, yaş grupları gibi özellikleri açısından inceleyelim. Bundaki amaç, daha önce de belirtildiği gibi, mevsimlik iş göçleri yoluyla İzmir kentiyile ilişkilerini sürdüren bu guruptaki deneklerin, gelecekte hangi oranda İzmir kentine kesin göçecek bir nüfus potansiyeli oluşturdukları konusunda birtakım sonuçlar çıkarmaktadır.

II— Kente kesin göç öncesi inşaat işlerinde mevsimlik işçi olarak çalışmış deneklerin bazı yapısal özellikleri

A— Deneklerin kır-kent kökenleri ile kente geliş sıklıkları arasındaki bazı bağıntılar

Kente kesin göç öncesi mevsimlik inşaat işçisi olarak İzmir'e gelmiş olan 187 denegin %62.6'sı (117) kır, %37.4'ü de (70) kent kökenlidir (ÇİZELGE : 2). Deneklerin, kır veya kent kökenli olmalarıyla kente geliş sıklıkları arasında önkentleşmeyi etkileyecek boyutlarda göze çarpan önemli bazı farklılaşmalar oluşturmadıkları anlaşılmaktadır. Nitekim, en çok 10 yıldan beri kesin göç öncesi mevsimlik inşaat işçisi olarak gelen kır kökenli denekler kendi gruplarının %83.7'sini (98) oluştururlarken, kent kökenliler %92.8'le (65) biraz daha yüksek orandadırlar. Bu özellik, pek belirgin olmamakla birlikte, kent kökenlilerin daha kısa sürede kente kesin göç etme kararına ulaşabildikleri anlamına gelmektedir. Üst üste 5 yılın altında mevsimlik işlere gelmiş kır kökenliler %61.5 (72) oranında iken, kent kökenliler gruplarında %81.4 (57) gibi daha yüksek bir orana ulaşarak, kente kır kökenlilere oranla, kısa bir mevsimlik iş göçü süresinden sonra kesin göç edebildiklerini ortaya koymuşlardır.

Kuşkusuz kent kökenli olanların, büyük kentlere yönelik kesin göçleri gerçekleştirme konusunda verebilecekleri kararı uygulama aşamasına, kır kökenlilere oranla daha kısa sürede ulaşabilmeleri, edinmiş oldukları kentsel yaşam deneyimlerine yorumlamak hatalı olmasa gerek.

Çizelge : 2 Kesin göç öncesi gelenlerin geliş sıklıkları ile köken ilişkisi.

Kente Geliş Sıklığı (Yıl)	KIR		KENT		TOPLAM	
	Denek	%	Denek	%	Denek	%
0 — 5	72	61.5	57	81.4	129	69.0
6 — 19	26	22.2	8	11.4	34	18.2
11 — 15	9	7.2	4	5.7	13	7.0
16 — 20	5	4.3	1	1.5	6	3.2
21 — 30	5	4.3	—	—	5	2.6
TOPLAM	117	100.0	70	100.0	187	100.0
satır %	62.9		37.4		100.0	

B— Deneklerin kente geliş sıklıkları ile kesin göç yılları arasındaki bağıntılar

Araştırma verileri, mevsimlik iş göçlerine katılan 187 denegin, kente geliş sıklıkları ile kente kesin göç yılları arasında ters bir oranın bulunduğunu yansıtmaktadır (ÇİZELGE : 3). Nitekim, 187 denegin %69,0'u (129) 5 yıla kadar üst üste kente geldikten sonra farklı zaman dilimlerinde kesin göçü gerçekleştirmişlerdir. Deneklerin %7,0'si (13) İzmir kentine kesin göç öncesinde 11-15 yıl, %3,2'si (6) 16-20 yıl, %2,6'sı da (5) üst üste 21-30 yıl mevsimlik inşaat işçiliği için gelmişlerdir.

Başka bir yaklaşımla, zaten büyük çoğunluğu kente mevsimlik işçi olarak üst üste 0-5 yıl gelmiş olan deneklerin, kesin göçü gerçekleştirmelerinin 1971 yılından itibaren yoğunluk gösterdiği söylenebilir. Nitekim 187 denegin %78,0 (146) gibi büyük bir bölümü, 1971 yılından sonra kesin göçmüşlerdir.

Yukarıda aktarılan değerler herşeyden önce, önkentleşme deneyimini mevsimlik iş gücü göçleriyle edinen deneklerin, önkentleşme sürecini öyle pek uzatmak eğiliminde olmadıklarını ve göçe karar verebilecek aşamanın, büyük ölçüde 0-5 yıl içerisinde oluştuğunu yansıtmaktadır. Verilere göre, 0-5 yıl geliş sıklığında gerçekleşen kesin göç edenlerin sayısal değerlerindeki tırmanışlar, 1981-1985 dönemine kadar sürmektedir. Ancak, 1985 yılının dört aylık döneminde ulaşılan 12 deneklik sayısal katılımın, bir önceki döneme ait 5 yıllık birikimi, yılın geri kalan kısmında aşacağı, başka bir anlatımla, kesin göç olgusundaki tırmanışın süreceği varsayılabilir (35).

Çizelge : 3 Kesin göç öncesi gelenlerin geliş sıklıkları ile kesin göç yılları arasında ilişkiler.

Kente Geliş		1951-1955	1956-1960	1961-1965	1966-1970	1971-1975	1976-1980	1981-1985*	TOPLAM	
Sıklığı	(Yıl)	31-35 yıl	26-30 yıl	21-25 yıl	16-20 yıl	11-15 yıl	6-10 yıl	1-5 yıl	Denek	%
0—5	1	4	5	18.	31	41	29	129	69.0	
satır %	0.8	3.1	3.8	14.	24.0	31.8	22.5	100.0		
6—10	1	—	2	3	9	11	8	34	18.2	
satır %	2.9	—	5.9	8.	28.5	32.4	23.5	100.0		
11—15	—	—	—	—	4	8	1	13	7.0	
satır %	—	—	—	—	30.8	61.5	7.7	100.0		
16—20	1	—	2	2	—	1	—	6	3.2	
						16.7	—	100.0		
21—30	1	1	—	—	—	—	3	5	2.6	
satır %	20.0	20.0	—	—	—	—	60.0	100.0		
TOPLAM	4	5	9	23	44	61	41	187	100.0	
satır %	2.2	2.7	4.8	12.	23.5	32.6	21.9	100.0		

* 1985 yılının ilk dört ayındaki toplam denek sayısı 12'dir.

C— Deneklerin kente geliş sıklıkları ile medeni durumları arasındaki bağıntılar

Kente kesin göç öncesi mevsimlik inşaat işçisi olarak İzmir'e gelmiş 187 denegın medeni durumlarına göre dağılımlarını yansıtan veriler (ÇİZELGE : 4), %85.6'sının (160) evli, %12.3'ünün (23) bekar ve nihayet %2.1 (4) gibi çok az bir bölümünün de dul olduklarını ortaya koymaktadır. Ancak bu grup deneklerin, kır-kent kökeni ile medeni durumları arasındaki ilişkiler dikkate alınırca, 0-5 yıl üst üste kente mevsimlik işçi olarak geldikten sonra kesin göçenlerin, büyük ölçüde evli ve kent kökenli oldukları anlaşılır.

Çizelge : 4 Kesin göç öncesi gelenlerin geliş sıklıkları ile medeni durumları

Kente Geliş Sıklığı (Yıl)	EVLİ		BEKAR		DUL		TOPLAM	
	Denek	%	Denek	%	Denek	%	Denek	%
0 — 5	113	70.6	14	60.9	2	50.0	129	69.0
6 — 10	28	17.5	5	21.7	1	25.0	34	18.2
11 — 15	12	7.5	1	4.3	—	—	13	7.0
16 — 20	6	3.8	—	—	—	—	6	3.2
21 — 30	1	0.6	3	13.1	1	25.0	5	2.6
TOPLAM	160	100.0	23	100.0	4	100.0	187	100.0
satır %	85.6		12.3		2.1		100.0	

Kuşkusuz burada, evlenme yılı ile kesin göç yılları arasında bir bağıntı kurulabilmiş olsaydı, deneklerin hangi oranda göç öncesi veya sonrası evli oldukları açıklık kazanabilecekti. Ancak, biraz sonra değinileceği gibi, kente henüz göçmemiş deneklerin büyük çoğunluğunun bekar olduğu düşünülürse, kente kesin göç öncesinde deneklerin evli statüye geçtikleri varsayılabilir. Çünkü, kentsel yaşam ortamı, ancak evli hane başkanlarının kentte aileleriyle birlikte devamlı kalabilmelerini bir bakıma zorunlu kılmaktadır (36).

III— Kente kesin göçmemiş deneklerin bazı yapısal özellikleri

Üzerinde son olarak durulacak konu, kente henüz kesin göçü gerçekleştirmemiş olan deneklerin, gelecekte muhtemel bir göçü nasıl zamanladıkları bağımsız değişkeniyle, kır-kent kökenleri, medeni

durumları ve yaş grupları arasındaki bir takım bağıntılar olacaktır. Böylece, sözü edilen denek grubunun göç eğilimleri ile gelecekte kente kesin göçe hazır bir nüfus potansiyeli oluşturma özellikleri belirlenecektir.

Daha önce değinildiği gibi, İzmir kentine henüz kesin göçü gerçekleştirilmemiş olanların miktarı toplam 1134 denek içersinde %38.6 (438) kadardır (ÇİZELGE : 1). Bu gruptaki denegin gelecekteki göç ihtimalleri konusundaki yaklaşımları verilere göre şöyle bir dağılım göstermektedir: Birkere, 438 denegin %49.1'i (215) gelecekte kesin bir göçü düşünmemektedir. Göçü, 1 ila 3 yıl içersinde düşünen denek oranı %14.4 (63) kadardır. Göçü düşünen, ancak belirli bir süre koyamayan deneklerin toplam içindeki payı ise %36.5 (160) kadardır. Olaya kesin göçü şu veya bu sürede düşünmeleri açısından yaklaşılsa, 438 denegin %49,1'i (215) göçü düşünmüyorken, %50.9'u (223) gelecekte kesin bir göçü düşünmektedirler (ÇİZELGE : 5).

Çizelge : 5 Kesin göçmemiş deneklerin kökenleri ile kaç yıl sonra kesin göçü düşündükleri arasında ilişki

Gelecekte Göç İhtimali	KIR Denek %	KENT Denek %	TOPLAM Denek %
Göçü Düşünmüyor	137 53.3	78 43.1	215 49.1
1 yıl sonra	13 5.1	4 2.2	17 3.9
2 yıl sonra	18 7.0	7 3.9	25 5.7
3 yıl sonra	10 3.9	11 6.1	21 4.8
Belirsiz	79 30.7	81 44.7	160 36.5
TOPLAM	257 100.0	181 100.0	438 100.0
satır %	58.7	41.3	100.0

Ancak bu genel değerlendirmeler yanında deneklerin, kökenleri, medeni durumları ve yaş gruplarına göre özelliklerinin, göç ihtimali bağımsız değişkeniyle birlikte ele alınması, göç eğilimlerinin yorumlanmasında bizi daha sağlıklı sonuçlara ulaştırabilir. Şimdi konuyu bu doğrultuda gözden geçirelim.

A— Deneklerin kır-kent kökenleri ile gelecekte kesin göçü düşünceleri arasındaki bağıntılar

İzmir kentine kesin göçü gerçekleştirilmemiş olan 438 denekten kır kökenli olanlarının %53.3'ü (137), kent kökenlilerin de %43.1'i (78) gelecekte kesin bir göçü düşünmemektedirler. Kente kesin göçü süre olarak belirleyemeyen kır kökenlilerin oranı %30.7 (79), kent kökenlilerin oranı ise %44.7 (81) kadardır (ÇİZELGE : 5). Veriler bir bütün içerisinde gözden geçirilirse, kent kökenli olan deneklerin, kır kökenlilere oranla kesin göç eğilimlerinin biraz daha güçlü olduğu anlaşılır. Kent kökenli bu deneklerin, aslında kentleşme ve hatta kentlileşme sürecinde edinmiş oldukları deneyimlerin boyut ve kapsamı, İzmir kentine kesin göçteki kararları üzerinde etkin bir rol oynamıştır.

B— Deneklerin medeni durumlarıyla gelecekte kesin göçü düşünceleri arasındaki bağıntılar

Araştırma bulgularına göre, bu grup içerisinde yer alan deneklerden evli olanların, bekarlara oranla kesin göçü daha az düşündükleri anlaşılmaktadır (ÇİZELGE : 6). Nitekim, evli olan deneklerin %57.0'si (94), bekar deneklerin de %44.0'ü (117), gelecekte kesin göçü düşünmemektedirler. Buna karşılık deneklerin göçü düşünme oranlarında evli olanlar %43.0 (71) ve bekar olanlar %56.0 (150) kadardır. Deneklerin, göçü belirli bir zaman sonra düşünmeleri konusunda sayısal ve oransal katılımları, yalnız kökenlerine göre olaya bakıldığında değil, fakat aynı zamanda medeni durumlarına göre de birtakım farklılaşmalar gösterir. Bu özellik, daha sonra değinilecek olan yaş grupları itibariyle de geçerlidir.

Kesin göç konusunda süre belirleyemeyen denekler içerisinde bekar olanlar evlilere oranla daha fazladır. Bu sonuç, evli hane başkanlarının göç etmede daha kararlı değerlendirmeler içerisinde buldukları anlamına da gelmektedir. Çünkü denekler, büyük kentlere kesin göç etme eyleminin hemen ve kolayca gerçekleştirilmeyecek bir olgu olduğunun bilincindedirler. Kesin göç konusunda bir karara varabilmenin çok yönlü koşullarından bir bölümü doğrudan çıkış alanlarına ve göç edecek olana bağlı bir olguyken, bir bölümü de kentsel çevreyle ilgilidir. İş koşulları yanında, örneğin konut sorununu çözümlenmede tek seçenek olan gecekondu edinmenin de kolay bir şey olmadığı anlaşılmıştır (37). Özellikle denekler mevsimlik inşaat işçisi olarak çalıştıkları süreçte, kentin hangi ortam ve koşullarda iş olanakları sunduğunu artık iyice bilmektedirler (38).

Durum böyle olunca, göçe hazırlanan bireyin göçeceği kente ilişkilerini daha etkin biçimde kurması, akraba ve hemşehrileriyle gelecekteki iş ve yaşam konusunda ön bağlantılarını tamamlamış olması kaçınılmazdır (39).

Çizelge : 6 Kesin göçmemiş deneklerin medeni durumları ile kaç yıl sonra kesin göçü düşündükleri arasındaki ilişkiler

Gelecekte Göç İhtimali	EVLİ		BEKAR		DUL		TOPLAM	
	Denek	%	Denek	%	Denek	%	Denek	%
Göçü Düşünüyor	94	57.0	117	44.0	4	60.0	215	49.1
1 yıl sonra	6	3.6	11	4.1	—	—	17	3.9
2 yıl sonra	11	6.6	14	5.2	—	—	25	5.7
3 yıl sonra	3	1.8	18	6.7	—	—	21	4.8
Belirsiz	51	31.0	107	40.0	2	40.0	160	36.5
TOPLAM	165	100.0	267	100.0	6	100.0	438	100.0
satır %	37.7		61.0		1.3		100.0	

C— Deneklerin yaş grupları ile gelecekte kesin göçü düşünceleri arasındaki bağıntılar

Nihayet, İzmir kentine kesin göçmemiş mevsimlik inşaat işçisi deneklerin yaş gurpları ile göçü düşünme yaklaşımları arasındaki bağıntılara da kısaca değinelim. Verilere göre, bu gruptaki deneklerin büyük ölçüde genç yaş nüfus yapısı içerisinde oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim, deneklerin %28.5'i (116) 20 yaşından küçük, %61.9'u (271) 21-35 yaşları arasında ve %11.6'sı da (51) 36 yaşın üzerindedir. Veriler, özellikle deneklerin kesin göçü düşünme veya düşünmeme yaklaşımlarıyla birlikte değerlendirilecek olursa, göçe katılma arzusunun, genç yaş gruplarında daha baskın olduğu gibi bir sonuca ulaşılır. Yaşı 20'nin altında olan deneklerin %48.3'ü (56), 21-35 yaş arasındakilerin %54.2'si (147) ve 36 yaşın üzerinde olanların da %39.3'ü (20) şu veya bu zaman içerisinde İzmir kentine kesin göçü düşündüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge : 7 Kesin göçmemiş deneklerin yaş grupları ile kaç yıl sonra kesin göçü düşündükleri arasındaki ilişkiler

Gelecekte Göç İhtimali	20'den az		21-35 yaş		36'dan çok		TOPLAM	
	Denek	%	Denek	%	Denek	%	Denek	%
Göçü Düşünüyor	60	51.7	124	45.8	31	60.7	215	49.1
1 yıl sonra	3	2.6	13	4.8	1	2.0	17	3.9
2 yıl sonra	3	2.6	20	7.4	2	4.0	25	5.7
3 yıl sonra	6	5.1	14	5.1	1	2.0	21	4.8
Belirsiz	44	38.0	100	36.9	16	31.3	160	36.5
TOPLAM satır %	116	100.0	271	100.0	51	100.0	438	100.0
	26.5		61.9		11.6		100.0	

Izmir kentiyle ilişkilerini mevsimlik inşaat işçisi olarak sürdüren 438 denekten %50.9'unun (223) kente kesin göçü düşündükleri bir kez daha vurgulanacak olursa, en az bu iş kolunda çalışanlar açısından, ileride kente katılacak bir nüfus potansiyelinden söz edilebilir. Kente kesin göçeceklerin evli olmaları halinde beraberinde getirecekleri nüfus ve bundan önemlisi, kente geldikten sonra, kırsal çevrelere özgü bir yaklaşımla daha çok sayıda çocuk edinme eğilimlerini devam ettirecekleri varsayılırsa, kent nüfusunun kesin göçlerle birlikte ve göçü izleyen yıllarda gerçekleşecek yeni doğumlarla hızlı artışını koruyacağına kesin gözle bakılabilir (40).

Sonuçlar

Hızlı kentleşmenin doğal bir sonucu olarak büyük kentlerin ulaştığı nüfus miktarıyla alansal gelişmeleri paralelinde yeterli istihdam olanakları sunmadıkları görülür. Ancak buna rağmen büyük kentlerimizin nüfusları, hızı bazılarında azalma göstermekle beraber, artışını sürdürmekte ve bu artışlar da büyük ölçüde kaynağını iç göçlerden almaktadır.

Sayısı pek yüksek olmayan alan çalışmalarının bulgularına göre, büyük kentlere yönelik göçlerin tümü, kesin göç biçiminde sonuç-

lanmamaktadır. Göç eylemine, kesin veya mevsimlik iş göçü biçiminde katılanların toplumsal ve ekonomik yapılarıyla, edinmiş oldukları deneyimler ve umma derecelerinin, coğrafi çevre koşulları ile birlikte göçleri yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Kuşkusuz iş olanaklarının potansiyeli ve alansal dağılımlarındaki farklılaşmalar da göçlerin çeşitlenmesi ve yönlendirilmesini etkileyen çok önemli bir faktör olduğu unutulmamalıdır. Gerçekten çok sayıda değişkenin bileşkesinden oluşan göçlerin, Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke için önemli boyutlarda olduğu bilinmektedir.

Bu çalışmada, İzmir kentinde inşaat işçiliği yapan 1134 denegin sosyo-ekonomik yapılarıyla, kentleşme sürecindeki konumlarını belirlemeyi amaçlayan geniş kapsamlı bir araştırmamızın verilerinden bir bölümü sunulmuştur. Ulaşılan sonuçları şöylece özetleyebiliriz:

- Konu kapsamına giren 1134 denegin %6.4'ü İzmir kent doğumlu, %55'i kente kesin göç etmiş, %38.6'sı da kentle ilişkilerini mevsimlik işçi olarak sürdürmektedir.
- Deneklerin %77.3 gibi büyük bir çoğunluğu, devamlı yaşadıkları yerleşim birimlerine göre kentli nüfus grubu içersindedir.
- İzmir kentine göçen 623 denekten %21.8'i Birinci, %31.9'u da İkinci Derecede Kalkınmaya Öncelikli İller'de doğmuşlardır. Her iki grubun toplam 623 denek içersindeki payı %55.7'dir.
- Kente mevsimlik iş göçleri ilişkisiyle gelen 438 denekten %40.2'si Birinci, %38.4'ü de İkinci Derecede Kalkınmaya Öncelikli İller'de doğmuşlardır. Bu iki grubun toplam 438 denek içersindeki payı %78.5 gibi yüksek bir değere ulaşmaktadır.
- İzmir kentine kesin göçen deneklerin %55.7'si, henüz kesin göçmeyenlerin de %78.5 gibi büyük bir bölümünün, Birinci ve İkinci Derecede Kalkınmaya Öncelikli İller'de doğmuş olmaları, kalkınmada geri kalmış yörelerimizin ciddi sorunlar içinde olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.
- Kente kesin göçenler içersinde, İzmir iline sınır veya yakın konumlu illerin katılım payları çok düşük oranlardadır.
- Kente kesin göçen deneklerin %30'u, kente daha önce mevsimlik inşaat işçisi olarak gelmişlerdir. Bunların %69'u üst üste 0-5 yıl arasında geldikten sonra kesin göçmüşlerdir. Bu grup denegin %78'i 1971 yılından sonra İzmir'e göçmüştür.

- Araştırma evresinde kente kesin göçmemiş olarak saptanan deneklerin %49.1'i, gelecekte kesin bir göçü düşünmemektedir. Bu gruba dahil olan deneklerin %43.1'i kent, %53.3'ü de kır kökenlidir. Kent kökenlilerin kesin göçe eğilimleri, kır kökenlilere oranla biraz daha güçlüdür.
- Evli denekler, bekarlara oranla göçü daha az istemektedirler.
- Bu grup denegin %26.5'i 20 yaşından küçük, %61.9'u 21-35 yaş arasında ve %11.6'sı da 36 yaşın üzerindedir. Göçe katılma arzusu, genç yaş nüfus gruplarında daha yüksektir.
- İnşaat işçilikleri nedeniyle kente geçici sürelerde gelenlerin, ileride göçe hazır önemli bir nüfus potansiyeli oluşturdukları, göçe olan eğilimlerinden çıkarılabilecek bir diğer sonuçtur.

BİBLİYOGRAFİK KAYNAKLAR VE NOTLAR

- (1) EMİROĞLU, MECDİ: «Türkiye'de son sayımlar ve kentleşme olayının boyutları», *Coğr. Araşt. Derg.* (10), 1981, «Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğr. Araşt. Enst. Yay.», s. 43-82.
- SENCER, YAKUT: *Türkiye'de kentleşme*. Ankara, 1979, «Kültür Bakanlığı Yay. 345, Bilim Dizisi 12».
- TEKELİ, İLHAN/ GÜLÖKSÜZ, YİĞİT: «Kentleşme, kentleşme ve Türkiye deneyimi», *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, V, İstanbul, 1983, s. 1224-1238.
- TUMERTEKİN, EROL: *Türkiye'de iç göçler*. İstanbul, 1968, «İstanbul Üniv. Yay. 1371, Coğr. Enst. Yay. 54».
- TUMERTEKİN, EROL: *Türkiye'de şehirleşme ve şehirselsel fonksiyonlar*. İstanbul, 1973, «İstanbul Üniv. Yay. 1840, Coğr. Enst. Yay. 72».
- YÜCEL, TALİP: «Türkiye'de şehirleşme hareketleri ve şehirler», *Türk Coğr. Derg.*, yıl XVI (20), 1960, s. 23-35.
- YÜCEL, TALİP: «Türkiye'de şehirleşme hareketleri», *Türk Coğr. Derg.*, yıl XVII, (21), 1961, s. 31-44.
- (2) AKÇURA, TUĞRUL: «Türkiye'de şehirleşme ve bazı şehir örnekleri», *Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar*, «İstanbul Üniv. Ed. Fak. Coğr. Enst. Yay.», İstanbul, 1971, s. 187-225.
- EMİROĞLU, MECDİ : «Türkiye coğrafi bölgelerine göre şehir yerleşmeleri ve şehirlilik nüfus», *Coğr. Araşt. Derg.*, (7), 1975, «Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğr. Araşt. Enst. Yay.», s. 125-157.
- KELEŞ, RUŞEN: *Şehir ve bölge planlaması bakımından şehirleşme hareketleri*. Ankara, 1961, «Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 122-104, Şehircilik Enst. Yay. 8», s. 215-228.
- KELEŞ, RUŞEN: *Kentleşme ve konut politikası*. Ankara, 1984, «Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 540», s. 24-28.

TEKELİ/GÜLÖKSÜZ: *a.g.e.*, s. 1224-1238.

YAVUZ, FEHMİ/KELEŞ, RUŞEN/GERAY, CEVAT: *Şehircilik-sorunlar, uygulama ve politika*. Ankara, 1973, «Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 358, Cumhuriyetin 50. Yılı Yay. 13», s. 28-32.

(3) KELEŞ, 1961: *a.g.e.*, s. 228-234.

KELEŞ, 1984: *a.g.e.*, s. 36-37.

TÜMERTEKİN, 1973: *a.g.e.*, s. 20-21.

YAVUZ/KELEŞ/GERAY: *a.g.e.*, s. 479-771.

(4) ERONAT, A. İLHAN: *Türkiye'de konut sorunu ve politikası*, Ankara, 1977, «Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yay. 111», s. 57 ve 59, Tablo: III. 4.

GERAY, CEVAT: «Mesken ihtiyacının tahmini ve şehirlerimizdeki mesken ihtiyacı hakkında bir deneme». *Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 119-101*, İskan ve Şehircilik Enst. Yay. 7, 4. İskan ve Şehircilik Haftası Konferansları, Ankara, 1961, s. 65-85.

GERAY, CEVAT: «Konut gereksinmesi ve karşılanması». *Amme İdaresi Derg.*, XVI (2), 1981, «T.O.D.A.İ.E. Yay.», s. 35.

(5) Gecekonduyla ilgili kaynakların tümünü burada aktarmanın anlamsız olduğu kamsındayız. Ancak, bazı noksanlarına rağmen ülkemizdeki gecekondu araştırmalarının büyük bir kısmına değinen birkaç referansla yetineceğiz. Bu konuda bkz.

KARTAL, S. KEMAL: *Ekonomik ve sosyal yönleriyle Türkiye'de kentleşme*. Ankara, 1983, «Yurt Yay. 6», s. 40-41.

KARABORAN, H. HİLMİ : «Yeryüzünde kontrol altına alınamayan yerleşimler». *Coğr. Araşt. Derg.*, (9), 1980, «Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğr. Arşt. Enst. Yay.», s. 81-94.

KARABORAN, H. HİLMİ: «Dünya'da ve Türkiye'de gecekondu sorunları». *Fırat Üniv. Ed. Fak. Derg.*, I (1), Elazığ, 1981, s. 73-92.

ŞENYAPILI, TANSİ: *Squatter settlements: A Bibliography*. Ankara, 1978, «O.D.T.Ü. Mim. Fak. Ara Yay. 2».

(6) KARTAL, *a.g.e.*, s. 28.

ŞEN, ERKAN: «Die Entwicklung der Wohngebiete der Stadt Ankara- Ein Beitrag zum Gecekondu Problem». *Geogr. Zeitschr.*, 60. Jahrgang, I, 1972, s. 38.

ŞEN, ERKAN: «Ankara şehri mesken alanlarının gelişimi - Gecekondu sorunu açısından». *Türk Coğr. Derg.*, (26), 1974, s. 85.

(7) ERONAT, *a.g.e.*, s. 53-56.

GERAY, 1981: *a.g.e.*, s. 35.

KELEŞ, 1961: *a.g.e.*, s. 229-232.

KELEŞ, 1984: *a.g.e.*, s. 286-287.

Türkiye'de yerleşmeler ve konut sorunları kollokyumu: Türkiye 6. Dünya

- Şehircilik Günü Kutlamalar 4—6 Kasım/1982 - İzmir, 1985, «Dokuz Eylül Üniv. Mühendislik-Mimarlık Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Yay.».
- YAVUZ, FEHMİ: *Ankara'nın imarı ve şehirciliğimiz*. Ankara, 1952. Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 21-3», s. 59-63.
- YAVUZ, FEHMİ: «Büyük şehirlerimizin bazı meseleleri», *Ankara Üniv. S.B.F. Derg.*, XIII (4), Ankara, 1958, s. 115-128.
- YAVZ, FEHMİ: «Arsa meselesi ve imar». *İskan ve Şehircilik Haftası Konferansları*, Ankara, 1959, s. 21-48.
- YAVUZ, FEHMİ: «Şehirciler ve politikacılar». *Ankara Üniv. S.B.F. İskan ve Şehircilik Enst. Yay.*, (1), Ankara, 1962, s. 13-17.
- YAVUZ, FEHMİ: «Şehirleşme ve arsa sorunlarımız». *Onuncu ve Onbirinci İskan ve Şehircilik Haftası Konferansları*, Ankara, 1971, «Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 318, İskan ve Şehircilik Enst. Yay. 13», s. 27-50.
- YAVUZ/KELEŞ/GERAY: *a.g.e.*, s. 595-647.
- (8) ERONAT, *a.g.e.*, s. 69-70.
KELEŞ, 1984: *a.g.e.*, s. 286-350.
- (9) TÜMERTEKİN, 1968: *a.g.e.*, s. 58.
İnşaat sektörünün yıl içerisindeki sürekliliğini oluşturan faktörler içerisinde yatırımlar konusu devre dışı bırakılsa bile, iklimle ilgili olanı büyük önem taşır. Yağış ve sıfır altına düşen sıcaklık değerlerinin süresi, inşaat faaliyetlerinin aksamasında rolü olan faktörlerdendir. Olay bu açıdan değerlendirilecek olursa, İzmir kentinin avantajı açıktır.
- (10) ŞEN, ERKAN: «Türkiye'de mevsimlik iş gücü göçleri üzerine düşünceler». *Ege Coğr. Derg.*, (2), 1984, s. 4- Tablo: 1 ve s. 5-6.
- (11) Anket uygulamaları aşamasında değerli öğrencilerimin yardımlarına teşekkürü bir borç bilirim.
- (12) SENCER, *a.g.e.*, s. 197.
- (13) KARTAL, 1983: *a.g.e.*, s. 52.
- (14) PEKER, MÜMTAZ: «Çorum-Çankırı kırsal alanda toprak sahipliği ve göç ilişkileri». *Nüfusbilim Derg.*, I (1), 1979, «Hacettepee Üniv. Nüfus Etüdüleri Enst. Yay.», Ankara, 1980, s. 65.
- (15) PEKER, *a.g.e.*, s. 67.
- (16) PEKER, *a.g.e.*, s. 65-67.
- (17) TÜMERTEKİN, 1968: *a.g.e.* s. 37.
- (18) PEKER, *a.g.e.*, s. 65-67.
TEKELİ, İLHAN: «Göç teorileri ve politikaları arasındaki ilişkiler». *O.D.T.Ü. Mim. Fak. Derg.*, I (1), 1975, s. 153-176.

TEKELİ, İLHAN/ERDER, LEİLA: *Yerleşme yapısının uyum süreci olarak iç göçler*. Ankara, 1978, «Hacettepe Üniv. Yay. D-26».

- (19) SENCER, *a.g.e.*, s. 197-210.
- (20) KARTAL, 1978: *a.g.e.*, s. 35-36.
KARTAL, 1983: *a.g.e.*, s. 52-62.
- (21) Bu çalışmanın içerisinde nüfus miktarları ne olursa olsun il ve ilçe merkezleri kent, bucak ve köy yerleşmeleri de kır yerleşmeleri olarak kabul edilmiştir.
- (22) Büyük kent yerleşmelerine birtakım ara konaklamalar yapılarak gerçekleştirilen kesin göçler için bazı kavramların ortaya atıldığı bilinmektedir. «Ara kentler», «Eşik kentler», «Alıcı-verici yerleşmeler» şeklinde tanımlanan bu kavramlar için bkz..
PEKER, *a.g.e.*, s. 81-83.
SENCER, *a.g.e.*, s. 207 ve 210-211.
TÜMERTEKİN, 1968: *a.g.e.*, s. 74.
TÜMERTEKİN, EROL: «Türkiye'de kademeli göçler». *Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü Derg.*, (1), İstanbul, 1971, «İstanbul Üniv. Ed. Fak. Yay.», s. 47-57.
- (23) TEKELİ, 1975: *a.g.e.*, s. 157-167.
- (24) ŞEN, 1984: *a.g.e.*, s. 4-6.
- (25) ŞEN, ERKAN: «Çamaltı Tuzlası'nda çalışan mevsimlik işçilerin sosyo-ekonomik yapısı ve tuz üretiminin ana çizgileri». *Ege Coğr. Derg.*, (3), 1985, s. 136.
- (26) İzmir kentinde ve yakın çevresinde narenciye ihracatı için ambalaj işlerinde üç-dört ay çalıştırılmak üzere, tıpkı pamuk, tütün, zeytin ve tuz işçiliklerinde olduğu gibi, *elçi*, *dayıbaşı* düzeniyle kadın işçilerin getirildiği görülmektedir. Bunların büyük çoğunluğu Samandağ doğumludur. Ayrıca, Niğde, Afyon ve Burdur illerinden de, yeterli sayıda yerli işçinin sağlanamaması nedeniyle, satsuma kesimi için geçici işçilerin alındığı görülmektedir.
- (27) TÜMERTEKİN, EROL: «Türkiye'de iç göçlerde yeni eğilimler». *İstanbul T.Ü. Mim. Fak. Şehircilik Enst. Derg.*, (14), İstanbul, 1977, s. 31.
İstanbul ve İzmir kentleri önemli sayıda yurtdışında doğmuş yurttaşlarımızın bulunduğu iki kenttir. İzmir'de bu kaynaklı nüfus tümüyle azalma göstermesine karşılık, İstanbul'da Yunanistan doğumlular dışında artış vardır.
- (28) İzmir kentinde inşaat işçisi olarak çalışanların sosyo-ekonomik yapılarıyla, kentleşme sürecindeki konumlarını ele alan geniş kapsamlı araş-

tırmamızın bütünü içerisinde gözden geçirilen tüm konular, bu çalışmada yanıtı verilemeyen çok sayıda sorunun aydınlığa çıkarılmasına yetecek düzeydedirler .

- (29) Kalkınmada öncelikli illerin sayısında 1968 yılından buyana birtakım dalgalanmaların olduğu izlenmektedir. 12 Aralık 1984 tarihli kararla, kalkınmada öncelikli iller 1. ve 2. derecede olmak üzere iki grupta toplanmıştır. İzmir kentine kesin göçen 623 denekten %22,8'i (142) 1. derecede, %32,9'u da (205) 2. derecede kalkınmakta öncelikli illerde doğmuşlardır. Her iki grubun toplam 623 denek içerisindeki payı %55,7'ye (347) ulaşır. Olaya, deneklerin devamlı yaşadıkları iller açısından yine ikili gruplandırmayla bakılacak olursa, 438 denekten %40,2'si (176) 1. derecede, %38,4'ü de (168) 2. derecede öncelikli illerden mevsimlik inşaat işçisi olarak gelmektedirler. Bu iki grubun toplam 438 denek içerisindeki payı ise %78,5 (344) gibi yüksek bir seviyededir. İzmir kentine kesin göçen deneklerin %55,7'si ve mevsimlik işçi olarak gelenlerin de %78,5 gibi büyük bir bölümünün 1. ve 2. Derecede Kalkınmaya Öncelikli İller'den kaynaklanmış olması, gerçekten kalkınmada geri kalmış illerin ne denli sorunlara sahip olduklarının bir göstergesi kabul edilebilir. Bu doğrultuda ayrıca bkz.

AKSÖZ, İBRAHİM: «Doğu Anadolu'nun kalkınma sorunları». *Ankara Üniv. S.B.F. Yay. 284*, İskan ve Şehircilik Enst. Yay. 12, Dokuzuncu İskan ve Şehircilik Konferansları, Ankara, 1969, s. 179-209.

KOZAK, İBRAHİM EROL: *Yurt içi ve yurt dışına işgücü akımı açısından Erzurum ilinin nüfus işgücü istihdam meseleleri ve dönen işçiler*. Erzurum, 1979, «Atatürk Üniv. Yay. 505», İşletme Fak. Yay. 62, Araştırma Serisi 45.

- (30) AKSÖZ, *a.g.e.*, s. 180.

KOZAK, *a.g.e.*, s. 142-152.

SÖZER, AHMET NECDET: «Erzurum'da şehirleşme hareketleri ve gecekondulu problemi». *Türk Coğr. Derg.*, (24-25), 1968, s. 194-212.

SÖZER, AHMET NECDET: *Erzurum Ovası'nın beşeri ve iktisadi coğrafyası*. Erzurum, 1970, «Atatürk Üniv. Yay. 101».

TÜMERTEKİN, 1977: *a.g.e.*, s. 31.

- (31) KOZAK, *a.g.e.*, s. 157-165.

- (32) Kentteki çok yönlü sosyal ve ekonomik dayanışmanın zorunlu olduğunu ortaya koyan çalışmalar bir hayli kabarıktır. Bu dayanışmanın, iş edinmede ve konut sorununun çözülmesinde en üst seviyede olduğu söylenebilir. Bu konuda gecekondulu bölgelerinde hane başkanlarının doğum yerlerine göre yapılmış mesken dağılışı haritaları en açık örneklerden biridir diyebiliriz. Bu konuda bkz.

ŞEN, 1972:*a.g.e.*, s. 36-38, şekil: 2 ve 3.

ŞEN, 1974:*a.g.e.*, s. 83-85, harita: 3 ve 4.

- (33) Kente kesin göç olayının kolayca gerçekleştirilen bir eylem olduğu düşünülmemelidir. 1950'li yılların sonlarına doğru kente gelişte motivasyon iş aramak iken, daha sonraları bunun yerini, bir konut (gecekondu) edinmek almıştır.
- (34) Anket verileri, işçilerin doğdukları illere göre inşaat işlerinde iş-güç çeşitlenmesi ve ihtisaslaşmalar gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bu özelliğin, çalışana sosyal ve ekonomik açıdan dayanışma yolunu açan bir araç işlevi taşıdığını belirtebiliriz. bkz.
KOZAK, *a.g.e.*, s. 165-166.
- (35) Kente kesin göç öncesinde, kenti tanımada bir araç olarak beliren mevsimlik işgöçü göçlerinin değerini ortaya koyan bir örnek de, 1985 yılı içerisinde Ankara İçhisar Mahallesi'nde gerçekleştirdiğimiz ve sonuçları henüz yayınlanmamış olan bir araştırmadan verilebilir. Buna göre, araştırma kapsamına giren 332 hane başkanının %28,6'sı (95), Ankara'ya kesin göçmezden önce, mevsimlik işlerde çalışmak üzere gelmişlerdir. Bu 95 kişinin %12,7'si 1-2 yıl, %22,1'i 3 yıl, %26,3'ü de üst üste 4-8 yıl arasında geldikten sonra kesin göç etmişlerdir. Bu grupta yer alan hane başkanlarının %24,2'si inşaat işlerinde, %49,5 gibi büyük bir bölümü de mevsimlik iş göçlerinde seyyar satıcılık yapmışlardır.
- (36) KARTAL, 1978 *a.g.e.*, s. 39 .
- (37) KARTAL, 1978: *a.g.e.*, s. 28-29.
PEKER, *a.g.e.*, s. 70, 81.
TEKELİ, 1975: *a.g.e.*, s. 167.
- (38) Kente kesin göçmüş ancak daha önceleri mevsimlik işçi olarak gelmiş olanların, kentte umduklarını en azından iş açısından bulamadıklarını gösteren örnekler vardır. Bu koşullar, işçinin daha başkaca alanlarda da çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Öyleyse, mevsimlik göçlerin kentten kente olanlarında, büyük kentlerin de devrede olduğunu görmekteyiz. Bu konudaki örneklerden ilkinin Çamaltı Tuzlası'ndan verelim. Burada tuz işçiliğini mevsimlik işçi statüsüyle yapan 1073 işçinin %10,7'si (115) tuz işi öncesinde ve %10,2'si de (109) tuz işi sonrasında devamlı çalıştığı yerleşim biriminin dışında mevsimlik işçi olarak çok çeşitli işlerde çalışmaktadır. Tarım işlerinin bu grup işçiler için birinci dereceden olduğu görüldü. Diğer bir örneği de yine İzmir kenti inşaat işçileriyle ilgili araştırmamızdan verelim. Toplam 1134 denegin %23,6'sı (268) İzmir kenti dışında, özellikle büyük kentlere yönelik mevsimlik işlere gitmektedirler. Gidilen iller içerisinde önem sırasına göre İstanbul (%22), Manisa (%16), Aydın (%15), Ankara (%10,4) ve Muğla (%5) il merkezleri yer almaktadır. Bu 268 denegin İzmir kenti dışında mevsimlik işçi olarak yaptıkları işler arasında %85,8 ile inşaat işleri ilk sıradadır. Tarım işleri, seyyar satıcılık, sanayi işçiliği daha sonra gelen iş grupları olarak belirmiştir.

Özellikle mevsimlik inşaat işçisi olarak İzmir'e ve bu arada kuşkusuz başkaca büyük-küçük kentlerimize gelen işçilerin gerçekten çok zor koşullarda ve sosyal güvenceden yoksun olarak çalıştıkları gözlenmektedir. Bu koşulların inşaat sektöründe 1940'lı yıllardan bu yana pek değişmeden varlığını sürdüren bir olgu oluşu gerçekten ilginçtir. Bu konuda bkz. GÜNEL, SADİ: «Yapı işlerinde çalışan ırgatlar». *Çalışma*, yıl 2, (18), Mayıs 1947, s. 45-46.

Bunun yanında, Çalışma ve Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu raporlarına göre, 1984 yılında İzmir kentinde çalışan inşaat işçilerinden 812'sinin çeşitli nedenlerle şikayette buldukları anlaşılmaktadır. Şikayet konuları öncelik sırasına göre şöyledir: Ücret, ücret-hafta ve genel tatil parası-fazla mesai, ihbar tazminatı, Yakınmaların, inşaat mevsiminin bitimine doğru büyük tırmanış gösterdiği anlaşılmaktadır.

- (39) Büyük kentlerde yaşayanlar için sosyal ve ekonomik açıdan dayanışmanın özellikle kır ve küçük kent kökenliler açısından kaçınılmaz olduğu anlaşılmaktadır. İş bulma, mesken edinme, barınma, borç para temini v.s. gibi konularda dayanışmanın, yakın akraba, hemşehri ve tanış çevresinde oluşturulması ve bireysel kopukluklara mahal verilmemesi kentte yaşamın bir gereğidir. Kentleşmenin ilk evresinde ve mevsimlik iş gücü göçlerinin hemen her aşamasında bu tür bağlılıklar söz konusudur. Nitekim, 1134 deneğin %13,8'i (153) anketin uygulandığı süreçte çalıştıkları inşaatta akrabalarının, %8,9'unun (101) aynı inşaatta kardeşlerinin bulunduğunu, %20,8'inin (236) hemşehrilerinin ve nihayet %11,7'sinin de (133) köylüsünün bulunduğunu söylemeleri gerçekten anlamlıdır. Aynı bağıntıların, deneklerin anket uygulama anında buldukları inşaatın dışındaki çalışma yerleri içinde geçerli olduğu görülür.

Bu konu doğrultusunda ayrıca bkz.

TEKELİ, 1975: *a.g.e.*, s. 165.

- (40) TEKELİ, 1975: *a.g.e.* s. 167.

ZUSAMMENFASSUNG

BAUARBEITER IN DER STADT İZMİR :

BEOBACHTUNGEN ZU DEN BAUARBEITEN IM VERSTÄDTERUNGSPROZESS

Als natürliche Folge einer starken Verstädterung kann man in der Türkei parallel zur Zunahme der Einwohnerzahl der Grosstädte und zur flächenmässigen Ausdehnung beobachten, dass nicht genügend Arbeitsmöglichkeiten geboten werden. Trotzdem steigt die Einwohnerzahl der Grosstädte dauernd an-nur bei einigen nimmt sie ab- und dieses Zunahme entsteht bekanntlich überwiegend durch Migration.

Den Daten der wenigen Forschungen auf diesem Gebiet zufolge ist festzustellen, dass nicht jede Wanderung zur Grosstadt unbedingt eine Endgültige ist. Ausserdem muss in Betracht gezogen werden, dass diejenigen, die sich endgültig oder zeitweise an der Wanderung beteiligen, die Wandlungen in den Städten sowohl durch ihre sozio-ökonomische Struktur, ihre Erfahrungen und ihre Hoffnungen wie auch durch die geographischen Bedingungen. Es ist bekannt, dass in einem Entwicklungsland wie die Türkei es ist, die verschiedenen Migrationsarten ein bedeutendes Ausmass annehmen.

In der vorliegenden Untersuchung wurde ein Teil einer umfangreicheren Forschung dargestellt, die durch die sozio-ökonomische Struktur von 1134 Bauarbeitern der Stadt İzmir die Situation des Verstädterungsprozesses zu definieren versuchte. In dieser Untersuchung werden folgende drei Aspekte betrachtet:

- 1— Im ersten Teil wurden die Verteilungen nach den Provinzen angegeben, in denen die Bauarbeiter geboren sind, wo sie dauernd leben und die Herkunftsprovinzen derjenigen, die endgültig nach İzmir ziehen.
- 2— Im zweiten Teil geht es um die Bauarbeiter, die schon vor der endgültigen Wanderung nach İzmir von Zeit zu Zeit in der Stadt gearbeitet hatten, sowie die Beziehungen zwischen der Häufigkeit ihrer Aufenthalte in der Stadt, in ihrem Herkunftsort (Land oder Stadt), den Jahren der endgültigen Zuwanderung und einigen sozialen Strukturmerkmalen.
- 3— In dritten Teil wurden die Migrationabsichten der Bauarbeiter untersucht, die noch nicht endgültig nach İzmir gezogen sind sowie ihr Herkunftsort (ob Land oder Stadt) und einige Eigenschaften ihrer sozialen und demographischen Struktur.

Nun zu den Ergebnissen unserer Untersuchung:

- Von den 1134 befragten Bauarbeitern waren 6,4% in İzmir geboren, 55,0% waren endgültig nach İzmir gezogen und 38,6% kamen nur zeitweise zur Arbeit in die Stadt.
- Die Mehrzahl der Bauarbeiter, d.h. 77,3% gehören bezüglich der Siedlung, in der sie dauernd wohnen, zur städtischen Bevölkerung.
- 22,8% der 623 Bauarbeiter, die endgültig nach İzmir gezogen sind, stammen aus Provinzen des Landes, die das niedrigste Entwicklungsniveau aufweisen.
- 40,2% der 438 Bauarbeiter, die sich nur als Saisonarbeiter in der Stadt aufhalten, stammen jeweils aus Provinzen, die das niedrigste Entwicklungsniveau aufweisen.

- Die Tatsache, dass 22,8% der endgültigen Einwanderer und 40,2% der noch nicht endgültig eingewanderten Bauarbeiter aus Provinzen mit niedrigem Entwicklungsniveau stammen, kann als Zeichen der schwierigen Lage der unterentwickelten Provinzen angesehen werden.
- Unter endgültig eingewanderten Bauarbeitern ist der Anteil der aus den Nachbar- oder naheliegenden Provinzen stammenden sehr gering.
- 30,0% der endgültig Eingewanderten waren schon früher als Saisonbauarbeiter in der Stadt tätig. 69,0% darunter sind endgültig zugewanert, nachdem sie ununterbrochen 0-5 Jahren zeitweise in der Stadt gearbeitet hatten. 78,0% dieser Gruppe sind nach 1971 in die Stadt İzmir gezogen.
- 49,1% derjenigen Bauarbeiter, die während der Untersuchung nicht endgültig in die Stadt gezogen waren, hatten keine Absicht in zukunft je endgültig sich in der Stadt niederzulassen.
- Die Herkunft der Bauarbeiter aus dieser Gruppe ist in 43,1% der Fälle eine städtische und 53,3% eine ländliche. Diejenigen mit städtischer Herkunft weisen eine höhere Migrationsbereitschaft auf.
- Im Vergleich zu den ledigen Bauarbeitern neigen die Verheirateten weniger zur Migration.
- 26,5% aus dieser Gruppe sind unter 20 Jahren alt, 61,9% sind zwischen 21-35 Jahren alt und 11,6% sind älter als 35 Jahre. Die Bereitschaft zur Migration ist bei der jüngeren Altersgruppe erheblich höher.
- Als weiteres Ergebnis ist festzustellen, dass durch ihre Neigung zur Migration diejenigen, die bereits zeitweise zur Arbeit in die Stadt ziehen, ein wichtiges Bevölkerungspotential bilden, welches in der Zukunft an der Migration beteiligt sein wird.